

EBELİK ÖĞRENCİLERİNİN MESLEK ALGILARI VE KARIYER PLANLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

THE FACTORS AFFECTING THE PROFESSIONAL PERCEPTIONS AND CAREER PLANS OF MIDWIFERY STUDENTS

Fatma Ay, Meryem Keçe, İrem İnci, Nurhayat Alkan, Gülcan Acar

İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Ebelik Bölümü, İstanbul

Yazışma Adresi:

Fatma Ay
Demirkapı C. Ruh Ve Sinir Hastalıkları
Hastanesi Bahçeiçibakırköy/İstanbul
İstanbul - Türkiye

E posta: fatmaay@yahoo.com
Gönderim Tarihi :24 Ekim 2017
Kabul Tarihi: 27 Mart 2018

doi : [10.5505/bsbd.2018.09815](https://doi.org/10.5505/bsbd.2018.09815)

Balikesir Sağlık Bilimleri Dergisi
ISSN: 2146-9601
e-ISSN: 2147-2238

bsbd@balikesir.edu.tr
www.bau-sbdergisi.com

ÖZET

AMAÇ: Ebe öğrencilerin meslek seçimleri pek çok nedene bağlı olmakla birlikte öğrencinin okulda ve meslek hayatında başarılı olması, öğrencinin mesleğe ilk adım attığı yıllardan itibaren geliştirmeye başladığı mesleki beklentilerine, meslek algısına ve güdülere bağlıdır. Bu çalışmada ebeler öğrencilerinin meslek seçimine yönelik düşünceleri, ebeler meslekleri hakkında ne düşündükleri, mesleki bakış açıları ve mesleki kariyer ile ilgili planlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. .

YÖNTEM: Araştırma tanımlayıcı, kesitsel bir çalışma olarak, örneklem seçimi yapılmadan, 312 ebeler öğrencisi ile yapıldı. Veriler anket aracılığı ile toplandı. Elde edilen veriler "aritmetik ortalama" "yüzdellik" ve "Ki-kare" testi kullanılarak istatistiksel olarak değerlendirildi.

BULGULAR: Öğrencilerin %50.7'si 20-21 yaş aralığında, %57.1'i kendi isteği ile ebeler bölümünü seçmiş, %81.4'ü ebeler zor bir meslek olarak algılamakta, yalnızca %26.3'ü lisansüstü eğitim düşünmekte, %79.2'si hastanın hayatını riske sokmaktan kaygı duymakta, yaklaşık olarak 1/3'ü ebeler mesleğinin sosyal hayatlarını (evlenme, çocuk sahibi olma vb.) olumsuz etkileyeceğini düşünmektedir. %78.2'si ebeler mesleğini sevmediğini ama yapmak zorunda olduğunu belirtirken, %59.6'sı şu an mümkün olsa bölümünü değiştireceğini belirtti. Mesleğini kendi isteği ile seçen öğrencilerin mesleğe yönelik kariyer planları yapma oranı daha yüksektir.

TARTIŞMA ve SONUÇ: Araştırma sonucunda öğrencilerin bölüm tercihlerini bilinçli yaptıkları, eğitim ile birlikte mesleğe olumlu bakış açısı geliştirdikleri, mesleğin gelecekte iyi konumda olacağı ile ilgili olumlu düşüncelerinin olduğu ancak mesleğin zorluklarının farkında oldukları sonucuna varılmıştır. Ayrıca öğrencilerin mesleğin zor çalışma koşulları nedeni ile mezuniyet sonrası ebeler yapma konusunda isteksiz oldukları saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ebeler meslek algısı, ebe, ebeler öğrencisi.

SUMMARY

OBJECTIVE: : Profession choices of midwifery students depend on the student is being successful in school and her profession life, starting being developed from the first year of her profession, profession expectations, profession sense and profession motive, together with many reasons. The research aimed at student is thoughts about choice of profession, what they think about their profession, her profession viewpoint and determining her career plans.

METHODS: The research descriptor was made with 312 midwifery students, as a cross-sectional work, without choosing sample. Data were collected by way of questionnaire data, which were collected, were evaluated by using arithmetic mean percentage and x2.

RESULTS: In this research, 50.7% of students are age range in 20-21, 57.1% of them chose it voluntarily, 81.4% of them perceive midwifery as a difficult profession, 25.3% of them think education of postgraduate, 79.2% worry about endangering the life of patient, approximately 1/3 of them think that the profession affects adversely their social life (marriage, childbearing..), 78.2% say that they don't like the profession but they must do it, 59.6% say that it is possible changing department now. Students who choose their own profession are more likely to make career plans for the profession.

DISCUSSION AND CONCLUSION: It is concluded that they chose their profession consciously, developed positive viewpoint about their profession, had good thought about future of profession but they know that the profession difficulties. Also the student detected be reluctant about doing midwifery after graduation because the profession has difficult working conditions.

Keywords: Professional Perceptions of midwifery, midwife, midwifery student.

GİRİŞ

İnsanlığın var oluşundan bu yana bilinen ve insanlık var olduğu sürece varlığını devam ettirecek olan ebelik mesleği, sağlıktaki bilimsel ve teknolojik ilerlemelere paralel olarak gelişen, bilim, sanat, etik değerler içeren profesyonel bir meslektir.^{1,2} Mesleki profesyonellik, meslek üyelerine toplumsal prestij, mensuplarının toplumda saygı görmesi ve iş doyumuna ulaşmasında önemli bir rol oynamakta² ve mesleki standartların belirlenmesi ve hizmet kalitesinin yükseltilmesinde rol oynayan temel etkenler arasındadır.^{2,3}

Öğrencilerin güdülenmeleri öğrencilik yaşantısında başarılı, gelecekte profesyonel ebe ve diğer öğrenci meslektaşlarına rol modeli olmaları açısından önemlidir.^{1,4,5} Edgett'e göre profesyonellik yolunda atılacak ilk adım; bireyin kendisini profesyonel olarak düşünüp buna yönelik davranış sergilemesidir ve mesleği profesyonelce uygulamanın temelleri öğrencilik yıllarında atılmaktadır.^{2,6} Bu açıdan bakıldığında mesleki profesyonelliğin eğitim yıllarında başladığı ve meslek hakkında olumlu düşünme ile güdülenmenin bireyin öğrenmesinde önemli bir etken olduğu tartışılmaz bir gerçektir.

Öğrencilerin mesleği olumlu algılamalarında meslek ile ilgili güdülenme düzeyleri önemlidir. Olumlu güdülenme eğitim-öğretim sürecini etkileyen, bireyi amaca ulaştıran davranışları belirleyen, istekleri, ilgileri, dürtüleri ve gereksinimleri şekillendiren, yapılacak eylemin yönünü gücünü ve öncelik sırasını belirleyen önemli bir güç kaynağıdır.^{1,7,8,9} Öğrenciler açısından güdülenme, öğrenmeye karşı olumlu ve kalıcı bir tutum sergileme olarak algılandığında, öğrenme güdüsünün doğal olması ya da bireyin kendi içinden gelmesi (İçsel Güdülenme) büyük önem taşımaktadır.^{11,12} Literatürde, içsel güdülenmenin başarı alanında daha güçlü ve sürekli güdülemeyi etkilediği, yüksek içsel güdülenmenin öğrenim istekliliğini olumlu etkilediği, yüksek kalitede öğrenmeyi sağladığı belirtilmektedir.^{10,13,14} Öğrencilerde daha iyi güdülenme ve performans sağlamak için dışsal güdülenmenin içsel güdülenmeye dönüştürülmesi gerekmektedir.^{14,15} Mesleğe ilgi duyma, öğrenmeye istekli olma, kariyer planları yapma, tercihlerin yönlendiren beklentiler, öğrenmeye ve başarmaya isteklilik, dikkatli olma, yeterli olma isteği ve gelişme arzusu gibi duygu ve düşünceler içsel güdülenmeye örnek verilebilir.^{7,8,9,16} Öğrencilerin eğitimleri ile ilgili beklentilerinin ve beklentilerin gerçekleşme düzeyinin, mesleği isteyerek tercih etme (isteklilik) ya da etmemesinin, mesleğin toplumsal algısının, mesleki gelişimlerine etkisi büyüktür.^{12,16}

Günümüzde teknolojik gelişmeler sağlık bakım sistemlerinde ve sağlık eğitiminde de değişimi zorunlu hale getirmiştir. Bilginin hızlı yayılması ve bilgiye ulaşımın kolay olması, toplumun değişen sağlık beklentileri mesleki uygulamaları da etkilemiştir. Tüm bu etkilere meslek seçimini etkileyen zorunluluklar, mezuniyet sonrası yaşanan rol belirsizliği, kazandıkları kuramsal bilgiyi kendi meslek yaşamlarına yeterince aktaramama ve rol modellerinin yeterli olmaması eklendiğinde, ebelik öğrencilerinin mesleki güdülenme davranışları olumsuz yönde etkilenmektedir.^{1,12,9,17-20} Bireyler, bir mesleğin eğitimini seçtikleri andan başlayarak, bu meslekle ilişkili olarak beklentilerini oluşturmaya başlamaktadır. Ebe öğrencilerin meslek seçimleri pek çok nedene bağlı olmakla birlikte öğrencinin okulda ve meslek hayatında başarılı olması, öğrencinin mesleğe ilk adım attığı yıllardan itibaren geliştirmeye başladığı mesleki beklentilerine, meslek algısını etkileyen olumlu düşünceye ve güdülere bağlıdır.^{2,6,9} Ayrıca öğrencinin ebelik mesleğini seçme nedenleri ve mesleğe bakış açısı sundukları hizmeti de yönlendirici etkiye sahiptir.²¹ Mesleğe gönül verme yani mesleği yapmaya karşı istekli ve motive olmaları meslekleşme açısından büyük önem taşımaktadır.²¹

Literatür incelendiğinde, hemşirelik öğrencilerinin kendi isteği ile mesleği seçmelerinin, öğrenim hayatları boyunca meslek ile ilgili olumlu düşünceler geliştirmelerini sağlayacak eğitim almalarının, mesleklerinde kariyer imkanlarının olduğunu öğrenmelerinin olumlu güdülenmede etkili olduğunu belirten bulgular vardır.^{6,17,21,22} Ancak ebelik mesleğine yönelik görüşlerin incelendiği çalışma sayısı sınırlıdır.^{17,21} Ebelik öğrencileri ile meslek ile ilgili düşüncelerini araştıran çalışmaların yapılması mevcut durumun ortaya konulmasında ve etkili faktörlerin eğitim süreçlerine aktarılmasında etkili olabilir.

Meslek üyelerinin hizmet sunumlarında eğitimleri süresince olumlu düşüncelere sahip olması, eğitimlerini tamamlamadan önce kariyer planı yapmaları ve meslekleri ile ilgili olumlu düşünce geliştirmeleri bireysel gelişimin yanı sıra mesleğin gelişimi açısından da önemlidir. Bu nedenle, geleceğin meslek üyesi olan öğrencilerin meslekleri ile ilgili düşüncelerinin bilinmesi önemlidir. Bu çalışmada ebelik öğrencilerinin meslek seçimine yönelik düşünceleri ve mesleki kariyer ile ilgili planlarının belirlemesi amaçlanmıştır. Bu amaç bağlamında aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır.

1. Öğrencilerin mesleği seçme nedenleri nelerdir?
2. Öğrencilerin meslekleri ile ilgili düşünceleri nelerdir?

3. Öğrencilerin kariyer planlarını etkileyen faktörler nelerdir?

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı, kesitsel bir araştırma olarak planlanan çalışma kapsamına, 2016-2017 eğitim öğretim yılı bahar döneminde İstanbul'da bir üniversitenin ebelik bölümüne kayıtlı öğrenciler alınmıştır.

Evren ve Örneklem: Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş tüm evrene ulaşılması hedeflenmiştir. Ebelik bölümüne kayıtlı ve eğitime devam eden öğrencilerin tümü (393) araştırma örneklemini oluşturmuştur. Araştırmada tüm öğrencilere ulaşılması hedeflenmiş ancak, anketin uygulandığı gün devamsızlık yapan 45 öğrenci, araştırmaya katılmayı kabul etmeyen 36 öğrenci araştırmaya kapsamı dışında tutulmuştur. Araştırmaya katılım oranı %72.56 (N=312)'dir.

Veri Toplama Aracı: Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından benzer araştırmalar ve literatür bilgileri^{1-9, 12,16-20} incelenerek, öğrencilerin mesleği seçme nedenleri, meslekleri hakkındaki düşüncelerini, mesleki kariyer planlarını belirlemek amacıyla oluşturulan, 39 sorudan oluşan anket formu kullanılarak toplandı. Veriler araştırmacı gözetiminde sınıf ortamında doldurulan formlarla elde edildi.

Etik Durum: Araştırma öncesi fakülte bölüm yönetiminden yazılı izin alınmış (Tarih: 18.01.2017; no:383260), araştırma amacı katılımcılara sözlü olarak açıklandıktan sonra araştırmaya katılmayı kabul eden 312 öğrenciden aydınlatılmış onam formu alınmıştır. Veri Analizi: Anket sonucunda elde edilen veriler bilgisayar ortamında analiz edildi. İstatistiksel analizler için NCSS (NumberCruncher Statistical System) 2007 (Kaysville, Utah, USA) programı kullanıldı. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotların (Frekans, Oran) yanı sıra mesleği kendi isteği ile seçme ve seçmeme değişkenlerinin meslek ile ilgili düşünceler ve kariyer planı yapma durumuna etkisini belirlemek için "Ki-kare" testi kullanıldı. İstatistiksel değerlendirmede ise $p < 0.05$ düzeyi anlamlı kabul edilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları: Bu araştırma yalnızca bir üniversitenin ebelik bölümünde yapıldığı için örneklem sınırlılığı göstermektedir. Bu nedenle sonuçları genellenemez. Benzer çalışmaların azlığı nedeniyle araştırmadan elde edilen sonuçlar diğer alanlarda yapılan araştırma sonuçları ile karşılaştırılmıştır. Araştırma verileri yalnızca öğrencilerin kişisel bildirimine dayanmaktadır, bu nedenle sonuçlar öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar ile sınırlıdır.

BULGULAR

Öğrencilerin okula giriş yılları incelendiğinde %99'unun 2013 -2016 tarihleri arasında okula girdiği belirlendi. Araştırmaya katılan öğrencilerin %28.8'i III. sınıf öğrencisi, %50.7'si 20-21 yaş aralığındadır. Öğrencilerin ebelik bölümünü tercih etme nedenleri incelendiğinde, %57.1'inin kendi isteği, %51.9'unun kolay iş bulma imkanı nedeni ile ebelik bölümünü tercih ettiği belirlendi (Tablo 1).

Öğrencilerin yarısından fazlası mesleği sevdiği için kendi isteği ile ebelik bölümünü seçtiğini belirtmesine rağmen %40.1'i okula başlamadan önce mesleğe bakış açısının kısmen olumlu olduğunu, %68.9'u ise okula başladıktan sonra bakış açısının olumlu olduğunu belirtti, mezuniyet sonrası kariyer planı olduğunu belirten öğrencilerin %26.3'ü yüksek lisans yapmayı düşündüklerini belirtti (Tablo 2).

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin ebelik mesleği ile ilgili olumlu görüşlerinin ilk beş sırasında "öğrencilerin aldığı eğitimle daha fazla insana yardım edebileceği" (%92), "öğrendiği bilgi ve becerilerle insanlara yardım etmenin bireysel motivasyon sağlaması" (%90.1), "ebelik mesleğinin yaşam kalitesini arttıracacağı" (%75), "aldığı ebelik eğitimiyle kariyer açısından yükseleceği" (%73.7) ve "ebelik mesleğinin kendisine toplumda saygınlık kazandıracığı" (%65.4) olduğu görülmektedir. Ebelik mesleği ile ilgili olumsuz düşüncelere verilen cevaplar değerlendirildiğinde; %57.1'i ebeliğin çok yorucu bir meslek olduğunu, %54.5'i çalışma saatlerinin çok yorucu olduğunu düşündüğünü belirtti. Ancak bu olumsuz düşüncelere rağmen öğrencilerin "şu an mümkün olsa bölümümü değiştiririm" ifadesine %59.6'sının "katılmıyorum" cevabını verirken, %67'si mesleğin sorumlulukları ve çalışma koşulları çok ağır olsa da mesleği yapmama düşüncesine katılmadığını belirtti (Tablo 3).

Ebelik mesleğini kendi isteği ile seçen öğrencilerle seçmeyen öğrencilerin mezuniyet sonrası kariyer planı yapma, okuduğu bölüm nedir sorusuna "Ebelik" cevabı verebilme ve mesleğin kendilerine toplumda saygın bir kazandıracığına inanma durumları karşılaştırıldığında, aralarında istatistiksel açıdan ileri düzeyde anlamlı fark olduğu belirlendi ($p < 0,01$) (Tablo 4). Mesleği kendi isteği ile seçen öğrencilerin meslek ile ilgili kariyer planı yapma, ebelik bölümünde olduğunu söyleyebilme ve mesleğin kendisine saygınlık kazandıracığını düşünen öğrencilerin oranı daha yüksektir.

Tablo 1. Araştırma Grubunun Tanımlayıcı Özellikleri(n=312)

Özellikler	Gruplar	n	%
Sınıf	<i>I. Sınıf</i>	81	26.0
	<i>II. Sınıf</i>	86	27.6
	<i>III. Sınıf</i>	90	28.8
	<i>IV. Sınıf</i>	55	17.6
Yaş	<i>18 - 19 yaş</i>	87	27.9
	<i>20 - 21 yaş</i>	158	50.7
	<i>22 - 23 yaş</i>	59	18.9
	<i>24 yaş ve üzeri</i>	8	2.5
Mezun Olduğu Lise	<i>Anadolu Lisesi</i>	154	49.4
	<i>Lise</i>	133	42.6
	<i>İmam Hatip Lisesi</i>	21	6.7
	<i>Sağlık Meslek Lisesi</i>	4	1.3
Bölümü Tercih Etme Nedenleri*	<i>Ebeliği sevdiğim için kendi isteğimle</i>	178	57.1
	<i>Kolay iş bulma olanağı</i>	162	51.9
	<i>Giriş puanımın yetmesi</i>	111	35.6
	<i>Ailemin/Yakınlarımın tavsiyesi</i>	97	31.1
	<i>İnsanlara yardım etmeyi sevme</i>	93	29.8
	<i>Maaşının iyi olması</i>	44	14.1
	<i>Tekrar sınava girememe</i>	40	12.8
	<i>Öğretmenimin tavsiyesi</i>	32	10.3
	<i>Sadece kadınlarla çalışacağım için</i>	31	9.9
<i>Tercih hatası, Sağlık meslek lisesi mezunu olma,</i>	16	5.2	

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Ebelik Mesleğine Bakış Açıları ve Mezuniyet Sonrası ile ilgili düşüncelerinin frekans dağılımı (N=312)

Değişkenler	Cevaplar	n	%
Okula Başlamadan Önce Mesleğe Bakış Açısı	Olumlu	100	32.1
	Kısmen Olumlu	125	40.1
	Olumsuz	40	12.8
	Kararsızım	47	15.1
Okula Başladıktan sonra Mesleğe Bakış Açısı	Olumlu	215	68.9
	Kısmen Olumlu	72	23.1
	Olumsuz	9	2.9
	Kararsızım	16	5.1

Ebelik bölümü öğrencisiyim diyebilme	Evet	276	88.5
	Hayır	36	11.5
Ebelik Bölümü öğrencisiyim diyememe nedenleri* (n=36)	Mesleğimin küçümsemesinden çekinirim	22	61.1
	Kendimi ifade etmekte zorlanırım	13	36.1
	Kötü eleştirilmekten korkarım	1	2.8
Ebeliği zor bir meslek olarak algılama	Evet	254	81.4
	Hayır	57	18.3
	Cevapsız	1	0.3
Mezuniyet sonrası kariyer planı yapma	Evet	251	80.4
	Hayır	61	19.6
Kariyer Planı** (n=251)	Yüksek lisans yapmak	82	26.3
	Ebe olarak	72	23.1
	Akademisyen olmak	28	9.0
	Mesleğin gelişmesi için çalışmak	27	8.7
	Kendi iş yeri	10	3.2
	Doulalık yapmak	9	2.9
	Yüksek ekonomik gelir elde etmek	8	2.6
	Hemşire olarak çalışmak	7	2.2
	Meslek değiştirmek istiyorum	6	1.9
	Diğer	2	.6
Mezuniyet sonrası size nasıl hitap edilmesini istersiniz?	Ebe hanım	270	86.5
	Fark etmez	35	11.2
	Hemşire Hanım	7	2.2
Mesleki Kaygı***	Hastanın hayatını riske sokmak	247	79.2
	Sosyal yaşantının düzensiz olması	100	32.1
	Mesleğin toplumdaki yeri	105	33.7
	Hastalık bulaşması	125	40.1

*Ebelik Bölümü öğrencisiyim cevabı veremeyenler değerlendirmeye alınmıştır.

**Mezuniyet sonrası kariyer planı olduğunu belirtenler değerlendirmeye alınmıştır.

***Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Meslek Algıları ile ilgili verilerin frekans dağılımı (n=312)

Olumlu Düşünceler	Katılıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Fikrim yok	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ebelik mesleği bana toplumda saygınlık kazandıracak.	204	65.4	26	8.3	71	22.8	11	3.5
Aldığım eğitim daha çok insana yardım etmemi sağlayacak.	287	92.0	9	2.9	13	4.2	2	0.6
Aldığım ebelik eğitimi kariyerim açısından yükselmemi sağlayacak.	230	73.7	18	5.8	54	17.3	7	2.2

Tam bana göre bir meslek.	147	47.1	27	8.7	12	39.1	11	3.5
Öğrendiğim bilgi ve becerileri insanlara yardım için kullanacağımı bilmek beni daha da motive ediyor.	281	90.1	8	2.6	21	6.7	1	0.3
Mezuniyet sonrası yurtdışında bu mesleği yapabilirim.	146	46.8	46	14.7	73	23.4	46	14.7
Ebelik eğitimi almanın benim yaşam kalitemi arttıracakımı düşünüyorum.	234	75	23	7.4	41	13.1	13	4.2
Toplumda saygı duyulan bir meslek olduğunu düşünüyorum.	162	51.9	58	18.6	81	26.0	9	2.9
Mesleğin kişiliğim ile örtüştüğünü düşünüyorum.	174	55.8	31	9.9	10	32.1	5	1.6
Ebeliği statü açısından kendime uygun buluyorum.	185	59.3	30	9.6	84	26.9	11	3.5
Ebelik mesleği kendine has uygulama alanına sahip, bağımsız bir meslektir.	188	60.3	54	17.3	53	17.0	16	5.1
Ebelik mesleğinin gelecekte vazgeçilmez bir meslek olacağını düşünüyorum.	176	56.4	46	14.7	63	20.2	25	8.0
Olumsuz Düşünceler								
Vardiyalı çalışma düzeninin evlilik hayatımı etkileyeceğini düşünüyorum.	74	23.7	104	33.3	10	34.6	22	7.1
Ebeliğin çok yorucu bir meslek olduğunu düşünüyorum.	178	57.1	42	13.5	81	26.0	10	3.2
Çalışma saatlerinin çok yorucu olduğunu düşünüyorum.	170	54.5	37	11.9	83	26.6	21	6.7
Vardiyalı çalışma düzeni yüzünden düzenli sosyal hayatımın olmayacağını düşünüyorum.	138	44.2	65	20.8	89	28.5	20	6.4
Mesleğin sorumlulukları ve çalışma koşulları çok ağır olduğu için bu mesleği yapabileceğimi düşünmüyorum.	36	11.5	209	67.0	50	16.0	15	4.8
Klinikte bulaşıcı hastalıklar açısından yüksek risk altında çalışacağımı düşünüyorum.	147	47.1	59	18.9	84	26.9	20	6.4
Vardiyalı çalışma düzeni yüzünden çocuk doğurmayı düşünmüyorum.	30	9.6	220	70.5	38	12.2	24	7.7
Şu an mümkün olsa bölümümü değiştiririm.	63	20.2	186	59.6	45	14.4	17	5.4
Ebelik bölümünde öğrenciyim demekten utanıyorum.	18	5.8	256	82.1	30	9.6	8	2.6
Bu mesleği sevmiyorum ama yapmak zorundayım.	37	11.9	244	78.2	24	7.7	7	2.2
Sadece bir üniversite diplomam olması için okuyorum.	20	6.4	271	86.9	13	4.2	8	2.6

Tablo 4. Öğrencilerin mesleği kendi isteği ile seçme durumlarının bazı olumlu/olumsuz düşüncelere verilen cevaplarla karşılaştırılması (N=312)

Değişkenler			Mesleği Kendi İsteği ile Seçen		Mesleği Kendi İsteği ile Seçmeyen		X ²
			n	%	n	%	
Kariyer Planı Yapma	Yapan		154	49.4	97	31.1	0.002*
	Yapmayan		24	7.7	37	11.8	
Okuduğun Bölüm Nedir?	Ebelik veren	Cevabı	167	53.5	108	36.6	0.000*
	Ebelik veremeyen	Cevabı	11	3.5	26	8.3	
Mesleğim bana toplumda saygınlık kazandırır.	Katılıyorum		134	42.9	69	22.1	0.000*
	Katılmıyorum		44	14.1	65	20.8	

X²: ki-kare testi

*p<0.01 ileri düzeyde anlamlı

TARTIŞMA

Gelecekte sağlık ekibinin birer üyesi olacak ebellek öğrencilerinin bilinçli meslek seçimi yapmaları mesleki güdülenme açısından önemlidir.¹ Hemşire adaylar arasında yapılan benzer çalışmalarda, okulda ve daha sonraki çalışma hayatında başarılı olmasının ve doyuma ulaşmasının; adayın mesleğe girerken taşıdığı güdülere bağlı olduğu ve motivasyonun öğrencinin kendisinden gelmesi gerektiği belirtilmektedir.⁵ Araştırmamızda öğrencilerin yaklaşık olarak %57.1'i kendi isteği ve %51.9'u kolay iş bulma imkanı nedeniyle ebellek mesleğini seçtiğini belirtti (Tablo 1). Literatür incelendiğinde, kolay iş bulma imkanının olması ebellek mesleğinin tercih edilmesinde önemli bir faktördür.²¹ Araştırma bulgularına göre ebellek öğrencilerinin geleceklerini planlayarak, bilinçli seçim yaptıkları, bu durumun meslekleri hakkında olumlu düşünce geliştirmelerinde etkili olduğu söylenebilir.

Yılmaz ve ark.'nın (2014) yaptığı çalışmada hemşirelerin %69,7'si ve ebellerin %69'u mesleğini severek yaptığını, hemşirelerin %53,9'u ve ebellerin %59,1'i mesleklerinin, kişilik özelliklerine uygun olduğunu düşündüklerini belirtilmiştir.⁶ Atasoy ve ark.'nın (2016) yaptığı çalışmada "Bu mesleği yaşıtılarına tavsiye edeceklerin" oranı %62.4 olarak belirlenmiştir.¹⁷ Bilgin ve Ocakçı'nın (2011) yaptığı araştırma sonuçlarına göre ebellek bölümünü kendi isteği ile seçen öğrencilerin; daha iyi motive olduğu, öğrendiği bilgi ve becerileri daha iyi

kullandığı, mesleki çalışmalara daha çok katıldığı, kariyer açısından umutlu olduğu belirtilmiştir.⁹ Araştırmamızda öğrencilerin ebellek mesleği ile ilgili olumlu düşüncelere katılımlarının en yüksek oranlarda olduğu görülmektedir (Tablo 3).

Yurtsal ve ark (2014) yaptığı çalışmada öğrencilerin %60.2'sinin bölüme gelmeden önce ebellek mesleği hakkında olumsuz düşüncelerinin olduğu belirlenmiştir.²¹ Araştırmamızda öğrencilerin %32.1'i okula başlaman önce meslek ile ilgili olumlu düşüncelere sahip iken, okula başladıktan sonra bu oran %68.9'a yükselmiştir. Bu sonuç, eğitim öncesi bazı toplumsal önyargıların meslek hakkında olumsuz düşüncelere neden olduğu göstermiş, eğitim hayatına başlama ile birlikte öğrencilerin mesleği tanımlarının, anne-bebek-toplum sağlığına yönelik olumlu uygulama sonuçlarına katkı verdiklerine inanmalarının geliştirdikleri meslek imajının değişmesinde etkili olduğunu düşündürmüştür.

Gelecek planlarının en önemli kısmını oluşturan meslek seçimi, Türkiye'de, bireyin hızlı değişimleri yaşadığı ve kimliğini bulma krizi içinde bulunduğu ergenlik dönemine rastlamaktadır. Meslek seçimi bireyin çeşitli meslek gruplarından en iyi yapabileceğini düşündüğü faaliyetleri içeren ve kendisinin en üst düzeyde doyum sağlayacağına inandığı bir alana yönelmesidir.^{22,23} Yurtsal ve ark.'nın (2014) yaptığı çalışmada öğrencilerin %43'ünün ebellek bölümünü 11 ve üzeri sırada tercih ettiği bulunmuştur.²¹ Farklı kaynaklarda mesleklerini severek ve isteyerek seçen bireylerin, mesleklerini olumlu olarak algıladıkları,

böylece meslek yaşantısında daha huzurlu ve mutlu olabilecekleri belirtilmektedir.⁶ Araştırmamızda mesleği kendi isteği ile seçen öğrencilerin meslek ile ilgili kariyer planı yapma (lisansüstü eğitim, akademisyen olma isteği vb.), ebelik bölümünde olduğunu söyleyebilme ve ebelik mesleğinin kendisine saygınlık kazandıracağını düşünen öğrencilerin oranı daha yüksektir. Mesleği kendi isteği ile seçen öğrencilerin meslek ile ilgili kariyer planı yapma, ebelik bölümünde olduğunu söyleyebilme ve mesleğin kendisine saygınlık kazandıracağını düşünen öğrencilerin oranı istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksektir (Tablo 4). Bu sonuç mesleği kendi isteği ile seçmenin meslek ile ilgili olumlu düşüncelerin oluşmasında etkili olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

Bireyler, bir mesleğin eğitimini seçtikleri andan başlayarak, bu meslekle ilişkili olarak beklentilerini oluşturmaya başlamaktadır.^{6,9} Şirin ve ark (2008) yaptığı araştırmada öğrencilerin %40.2'sinin akademik kariyer, %33.5'inin yönetici/baş hemşire, %26.3'ünün klinik hemşiresi olarak çalışmak istediklerini belirtmiştir.²² Yılmaz ve ark (2014) yaptığı çalışmada mesleğinde yükseleceğine inanan hemşireler %26 ebeler %22.2, meslekte ilerlemesini sağlayacak daha üst öğrenimler yapmayı planlayan hemşireler %49.9 ebeler %48.8, meslek içi ilerlemeyi düşünen hemşireler %39.2 ebeler ise %36.9 olarak bulunmuştur.⁶ Araştırmamızda öğrencilerin %80.4'ü kariyer planı olduğunu belirtirken, bu öğrencilerin %26.3'ü yüksek lisans yapmayı, %23.1'i ebe olarak çalışmayı planladıklarını belirtti. Yüksek Lisans yapma isteği yüksek bir oranda iken akademisyen olmayı planların sayısı sadece %9'dur. Ayrıca ebelik mesleğini kendi isteği ile seçen öğrencilerle seçmeyen öğrencilerin mezuniyet sonrası kariyer planı yapma durumları karşılaştırıldığında, aralarında istatistiksel açıdan ileri düzeyde anlamlı fark olduğu belirlendi ($p<0,01$) (Tablo 4). Başka bir ifade ile mesleği kendi isteği ile seçen öğrencilerin meslek ile ilgili kariyer planı yapma oranı daha yüksektir. Bu bulgular mesleğin bilimsel yönünü geliştirme ve uygulama alanına yansıtma istekliliği olarak yorumlanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma bulgularına göre; öğrencilerin ebelik mesleğini bilerek ve isteyerek seçtikleri, mesleğini isteyerek seçen öğrencilerin kariyer planı yaptıkları, öğrencilerin kariyer planlarında ilk sıranın yüksek lisans yapma ve ebe olarak çalışmanın yer aldığı, öğrencilerinin çoğunun meslek ile ilgili olumsuz düşüncelere sahip olmadıkları, mesleğin en önemli özelliğinin ve motivasyonu olumlu etkileyen faktörün insana yardım etme özelliği olduğu belirlendi. Mesleği kendi isteği ile

seçmenin kariyer planı yapma ve meslek hakkında olumlu düşünce geliştirmeyi etkileyen faktörler olduğu belirlendi. Araştırmanın öğrencilerin mesleği bilerek ve isteyerek seçmelerinin, kariyer planı yapmayı kolaylaştırdığı, kariyer planlarının ise mesleki güdülenmeyi arttırdığı sonuçlarına göre öğrencilerin ilk eğitim yıllarından itibaren mezuniyet sonrası çalışma imkanları hakkında bilgilendirilmesi, kariyer planlama etkinliklerinin ilk yıllardan itibaren yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR:

1. Acat, B, Köşgeroğlu N. Güdülenme kaynakları ve sorunları ölçeği. *Anatolian Journal of Psychiatry*. 2006; 7: 204-210.
2. Adıgüzel O, Tanrıverdi H, Özkan DS. Mesleki profesyonellik ve bir meslek mensupları olarak hemşireler örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*. 2011; 9(2): 235-259.
3. Beydağ KD, Arslan H. Kadın doğum kliniklerinde çalışan ebe ve hemşirelerin profesyonelliklerini etkileyen faktörler. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*. 2008; 3(7): 75-87.
4. Hanifi N, Parvizy S, Joolae S. Motivational journey of Iranian bachelor of nursing students during clinical education: A grounded theory study. *Nursing and Health Sciences*. 2013; 15:340-345.
5. Bengtsson M, Ohlsson B. The nursing and medical students motivation to attain knowledge. *Nurse Educ Today*. 2010; 30(2):150-156.
6. Yılmaz FT, Şen HT, Demirkaya F. Hemşirelerin ve Ebelerin Mesleklerini Algılama Biçimleri ve Gelecekte Beklentileri. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*. 2014; 3(1):130-139.
7. Çelik S, Şahin E, Dadak F, Sidal SG, Aküz F. Hemşirelik öğrencilerinin mesleki güdülenme düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*. 2014; 1(2): 43-56.
8. Özlü ZK, Gümüş K, Güngörmüş K, Avşar G, Özer N. Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin mesleklerine ilişkin güdülenme kaynakları ve sorunlarının incelenmesi. *HEMARGE*. 2014; 11: 47-53.
9. Bilgin Z, Ocakçı AF. Ebelik öğrencilerinde mesleki güdülenme. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2011; 14(3): 40-46.
10. Korkmaz AÇ, İpekçi NN. Hemşirelik eğitiminde güdülenme: öğrencilerin içsel ve dışsal güdülenme kaynakları. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*. 2015;3(2): 122.
11. Ryan, R.M. & Deci, E.L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology* 25(1), 54-67.<http://dx.doi.org/10.1006/ceps.1999.1020>
12. Pınar ŞE, Yıldırım G, Duran Ö, Cesur B, Üstün Z, Güler E. Ana çocuk sağlığı hizmetlerinde kilit rolde olan ebe adaylarının güdülenmeleri yeterli mi? Bir anket çalışması. *HEMARGE*. 2014; 11 (3): 22-31.
13. Xiang, P., Chen, A., & Bruene A. (2005). Interactive impact of intrinsic motivators and extrinsic rewards on behavior and motivation outcomes. *Journal of Teaching in Physical Education*, 24, 179-97.
14. Ryan, R. M., & Stiller, J. (1991). The social contexts of internalization: Parent and teacher influences on autonomy, motivation and learning. In P.R. Pintrich & M.L. Maehr (Eds.), *Advances in motivation and achievement: Vol. 7. Goals and self-regulatory processes* (pp. 115-49). Greenwich, CT: JAI Press.
15. Doğan, O. (2005). *Spor Psikolojisi* (2. Baskı). Adana: Nobel Kitabevi.

16. Bilgin Z, Özkan HA, Baş M. Ebelik öğrencilerinde güdülenme düzeyinin klinik uygulama beklentisine etkisi. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2016; 1(4); 38-53.
17. Atasoy I, Ermin C. Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin mesleklerine bakış açısının incelenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2016; 6(2): 83-91.
18. Sarıkaya T, Khorshid L. Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi: Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 2009; 7(2): 393-423.
19. Civci H, Şener E. Hemşire Adaylarının Mesleki Güdülenme Düzeyleri Ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *DEUHYO ED*. 2012; 5(4):142-149.
20. Nilsson K, Warrén Stomberg M. Nursing students motivation toward their studies—A Survey Study. *BMC Nursing*. 2008; 7(6):1-7.
21. Yurtsal ZB, Biçer S, Duran Ö, Şahin A, Arslan M, Yavrucu ÖK. Sağlık bilimleri fakültesi ebelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin mesleğe ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2014; 2(2): 15-25.
22. Şirin A, Öztürk R, Bezci G, ve Ark. Hemşirelik Öğrencilerinin Meslek Seçimi Ve Mesleği Uygulamaya Yönelik Görüşleri. *Dirim*. 2008; 83: 69-75.
23. Dinç S, Kaya Ö, Şimşek Z. Harran Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin hemşirelik mesleği hakkındaki bilgi, düşünce ve beklentileri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2007; 10(1): 1-9.